

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра конституційного права та порівняльного правознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

Лазур Я.В.

«14» червня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ТА ПРОЦЕСУ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право

Освітня програма	Право
Статус дисципліни	Обов'язкова

Мова навчання	українська
---------------	------------

УЖГОРОД – 2024 рік

Робоча програма з навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права та процесу» для здобувачів вищої освіти галузі знань 08 **Право** спеціальності 081 **Право** освітньо-професійної програми **Право**.

Розробники:

доктор юридичних наук; доцент, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ» **Бєлова М.В.**

доктор юридичних наук; професор, професор кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «УжНУ» **Пирого І.С.**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри конституційного права та порівняльного правознавства юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

протокол № 13 від 19 червня 2024 року.

Завідувач кафедри д.ю.н., проф. Бисага Ю.М.

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету.

протокол № 8 від 19 червня 2024 року.

Голова науково-методичної комісії к.ю.н., доц. Червко П.П.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС –4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин –120 год.	1 рік	1 рік
Кількість модулів –2	Семестр:	
Тижневих годин для денної/заочної форми навчання: 2,7/14 аудиторних – 48 /14 самостійної роботи студента – 72/106	1-й	1-й
	Лекції:	
	26 год.	10 год.
	Практичні (семінарські):	
	22 год.	4 год.
Вид підсумкового контролю: екзамен	Самостійна робота:	
	72 год.	106 год.
Форма підсумкового контролю: усно		

МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Актуальні проблеми конституційного права та процесу**» є вивчення та аналіз сучасних проблем розвитку конституційного права та процесу в контексті євроінтеграційних процесів; опанування системи знань з актуальних проблем конституційного права України; розв'язання складних теоретичних та практичних проблемах конституційного будівництва; вироблення навиків аналітичного мислення; здатність до тлумачення нормативно-правових актів; засвоєння основ методики нормотворчого процесу.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Інтегральна компетентність: Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі інноваційного характеру у сфері конституційного права та процесу.

Загальні компетентності:

- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК 1);
- здатність проводити дослідження на відповідному рівні (ЗК 2);
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 3);
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації (ЗК 4);
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК 8);
- здатність розробляти проекти та управляти ними (ЗК 10).

Фахові компетентності спеціальності :

- здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі, у ситуаціях правової невизначеності у сфері конституційного права та процесу (СК 1);
- здатність використовувати сучасну правову доктрину, загальні та спеціальні принципи права у правотворчості (СК 5);
- здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію (СК 6);
- здатність застосовувати знання та розуміння основних засад (принципів) правової держави у сфері конституційного будівництва (СК 7);
- здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів (СК 8);
- здатність ухвалювати рішення у ситуаціях, що вимагають системного, логічного та функціонального тлумачення норм права, а також розуміння особливостей практики їх застосування (СК 10);
- здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією (СК 13);
- здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну зумовленість їх прийняття, прогнозувати результати впливу на відповідні суспільні відносини (СК 14);
- здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості (СК 15).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права та процесу» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) як:
ОК 06 – Методологія правотворчості в конституційному праві

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Актуальні проблеми конституційного права та процесу» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення таких програмних результатів навчання:

Результати навчання	Шифр РН
Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання	РН 1
Співвідносити сучасну систему цивілізаційних цінностей з правовими цінностями, принципами та професійними етичними стандартами	РН 2
Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження	РН 3
Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки	РН 4
Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи	РН 6
Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання	РН 7
Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності	РН 8
Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права	РН 10
Використовувати передові знання і методики у процесі правотворення та правозастосування	РН 11
Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих конституційно-правових інститутів	РН 13

Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування	PH 14
Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування	PH 15
Брати продуктивну участь у розробці проєктів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну зумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини	PH 16
Інтегрувати необхідні знання та розв'язувати складні задачі правозастосування у різних сферах професійної діяльності	PH 17

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті після опанування навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права та процесу»:

Результати навчання	Шифр PH
Демонструвати здатність до формулювання основних понять та категорій навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права та процесу»	PH 1
Напрацювання навичок при здійсненні самостійного аналізу процесів глобалізації та їх впливу на конституційно-правові відносини	PH 2
Уміння здійснювати пошук наукових праць, судових рішень та здійснювати аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження	PH 3
Вміти презентувати власне дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та судову практику, що стосується означеної теми	PH 4
Демонструвати здатність до критичного мислення та формулювання власної правової позиції, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи	PH 6
Демонструвати вміння до ведення діалогу щодо складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання	PH 7
Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності	PH 8
Демонструвати здатність до порівняльного аналізу та способу вирішення правових проблем з використанням наявних теоретичних та прикладних знань відповідно до принципів захисту прав людини	PH 10

Демонструвати навички щодо підготовки конституційної скарги до Конституційного Суду	PH 11
Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів	PH 13
Здатність обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування	PH 14
Мати практичні навички розв'язання проблем, пов'язаних з реалізацією процесуальних функцій суб'єктів правозастосування	PH 15
Демонструвати знання щодо розробки проєктів нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати їх впливу на відповідні суспільні відносини	PH 16
Демонструвати вміння щодо пошуку професійної інформації шляхом використання інформаційних технологій та баз даних для професійної діяльності	PH 17

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: виступи на практичних заняттях; зроблені доповіді, презентації, виконання теоретико-прикладних завдань під час аудиторних занять та самостійної роботи студента; виконання модульних робіт, екзамен.

Методи навчання: метод мозкового штурму, пошуковий метод, метод проблемного викладу, дослідницький метод. Самостійна робота, зокрема, включає: вивчення теоретичних аспектів, що стосуються навчальної дисципліни «Актуальні проблеми конституційного права та процесу» насамперед на основі прослуханого лекційного матеріалу; поглиблене вивчення окремих питань передбачених тем (дослідження наукової літератури на задану тему та пошук додаткової інформації, в тому числі правозастосовного характеру); підготовку до семінарських занять; узагальнення вивченого матеріалу перед іспитом тощо.

Форма контролю та критерії оцінювання.

Поточний контроль проводиться в наступних формах: активна робота на лекційних та семінарських заняттях (зокрема, активна участь у дискусіях), виконання індивідуальних та колективних завдань, підготовка доповідей щодо актуальних проблем конституційного права та процесу.

Форма модульного контрольного оцінювання 1: підготовка письмової пояснювальної записки щодо аргументування прийняття відповідного законопроєкту у проблемній сфері життєдіяльності або підготовка пояснювальної записки до існуючого законопроєкту із обґрунтуванням за/проти прийняття такого. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за даний вид робіт становить 25 балів.

Форма модульного контрольного оцінювання 2: підготовка конституційної скарги відповідно до вимог встановлених статтями 55, 56, 77 Закону України «Про Конституційний Суд України». Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за даний вид робіт становить 25 балів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота										Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5						25	50
5	5	5	5	5							

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота										Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	T11					25	50
5	4	4	4	4	4						

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Очна форма навчання	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	5	25
Модульна контрольна робота	1	25
Разом		50

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Очна форма навчання	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	6	25
Модульна контрольна робота	1	25
Разом		50

Критерії оцінювання модульної роботи

Упродовж семестру в якому вивчається дисципліна, здобувач освіти повинен написати 2 модульні контрольні роботи, кожна з яких оцінюється у 25 балів.

Форма модульного контрольного оцінювання: підготовка пояснювальної записки щодо аргументування прийняття відповідного законопроекту у проблемній сфері життєдіяльності або підготовка пояснювальної записки до існуючого законопроекту із обґрунтуванням за/проти прийняття такого.

Максимальна оцінка за виконання модульної контрольної роботи №1 – 25 балів. Із врахуванням, що студент вірно окреслив в рамках пояснювальної записки потребу прийняття такого законопроекту, його суспільнокорисність, окреслив механізм реалізації запропонованих нововведень.

Максимальна оцінка за виконання модульної контрольної роботи №2 – 25 балів. З врахуванням правильної підготовки конституційної скарги відповідно до вимог встановлених статтями 55, 56, 77 Закону України «Про Конституційний Суд України».

До модульної контрольної роботи допускаються всі студенти (якщо інше не визначено викладачем), а до підсумкового семестрового контролю з навчальної дисципліни – студенти, які отримали не менше 35 балів (враховуються як результати модульної контрольної роботи та поточного контролю під час семінарської та самостійної роботи студента).

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Рівень засвоєння студентом матеріалу оцінюється за результатами його роботи на семінарських заняттях та за результатами підсумкових модульних робіт.

Форма підсумкового контролю – **екзамен**.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	Відмінно	Зараховано
82 - 89	B	Добре	
74 - 81	C		
64 - 73	D	Задовільно	
60 - 63	E		
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Знання здобувачів освітнього ступеня магістра з дисципліни оцінюється за такими критеріями:

- оцінку «відмінно» (90-100 балів, A) заслуговує здобувач ступеня вищої освіти, який всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для

юриста; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

- оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач ступеня вищої освіти, який повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі, відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування правових проблем; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;
- оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач ступеня вищої освіти, який в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;
- оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслуговує здобувач ступеня вищої освіти, який знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у правничій професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи іспиті/заліку помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;
- оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) заслуговує здобувач ступеня вищої освіти, який володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;
- оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) виставляється здобувачеві ступеня вищої освіти, який виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;
- оцінка «незадовільно» (35 балів, F) виставляється здобувачеві ступеня вищої освіти, який володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1.

Тема 1. Конституціоналізм, конституція та конституційне право: їх взаємозв'язок та загальна характеристика.

Тема 2. Принципи сучасного конституційного права та процесу.

Тема 3. Демократія в конституційній парадигмі XXI століття.

Тема 4. Актуальні питання конституційно-правового статусу людини та громадянина.

Тема 5. Права людини в національному та європейському контекстах.

Змістовний модуль 2.

Тема 6. Механізм захисту та реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина на сучасному етапі розвитку української державності.

Тема 7. Європейський суд з прав людини в механізмі захисту прав та свобод людини.

Тема 8. Конституційно-правове регулювання лобізму.

Тема 9. Актуальні проблеми удосконалення виборчого процесу в Україні.

Тема 10. Конституційні основи реформування територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні.

Тема 11. Актуальні питання сучасного юрисдикційного конституційного процесу в Україні.

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Конституціоналізм, Конституція та конституційне право: їх взаємозв'язок та загальна характеристика .

Поняття конституціоналізму та основні етапи становлення. Основні типи (моделі) конституціоналізму. Генезис українського конституціоналізму та його сучасний стан. Основні положення теорії конституції. Історія конституційного розвитку України. Джерела конституційного права та процесу.

Тема 2. Принципи сучасного конституційного права та процесу.

Підходи до розуміння принципів конституційного права та процесу. Джерела походження принципів конституційного права. Універсальні принципи конституційного права. Цивілізаційні принципи конституційного права. Правосімейні принципи конституційного права. Національні принципи конституційного права.

Тема 3. Демократія в конституційній парадигмі XXI століття.

Сучасний стан демократії. Конституційні аспекти демократії. Юридизація та самозахист демократії. Конституційні засади виборів. Конституційні принципи виборчого права та їх реалізація. Референдум у системі інститутів демократії на сучасному етапі.

Тема 4. Актуальні питання конституційно-правового статусу людини та громадянина.

Конституційно-правовий статус громадянства. Актуальні питання конституційного правового статусу іноземців, біженців, осіб без громадянства та внутрішньо переміщених осіб. Цифровізація, як елемент захисту прав біженців та внутрішньо переміщених осіб в умовах війни в Україні

Тема 5. Права людини в національному та європейському контекстах.

Еволюція прав людини. Основні властивості прав людини (людська гідність, невідчужуваність та невіддільність, рівнозначність взаємозв'язаність та невіддільність). Покоління прав людини. Новітні права людини: світовий досвід та їх законодавче закріплення. Деякі аспекти реалізації

соматичних прав людини в Україні. Етичні питання реалізації соматичних прав людини. Обмеження прав людини в умовах надзвичайних правових режимів.

Тема 6. Механізм захисту та реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина на сучасному етапі розвитку української державності.

Гарантування прав та свобод людини і громадянина Конституційним Судом України. Процесуальний порядок захисту прав людини та громадянина органами прокуратури, дізнання, досудового слідства та органами які проводять оперативно-розшукову діяльність. Інститут Уповноваженого Верховної ради України з прав людини. Адвокатура в механізмі захисту прав людини.

Тема 7. Європейський суд з прав людини в механізмі захисту прав та свобод людини.

Роль Європейського суду з прав людини у забезпеченні належного захисту прав людини. Проведення в Європейському суді з прав людини та особливості тлумачення ним Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Проблема застосування судами України рішень ЄСПЛ щодо України та інших держав-учасниць.

Тема 8. Конституційно-правове регулювання лобізму.

Поняття лобізму. Основні принципи лобістської діяльності. Світовий досвід здійснення лобіювання. Правові засади здійснення лобіювання в Україні. Вплив глобалізації на виникнення нових форм лобізму

Тема 9. Актуальні проблеми удосконалення виборчого процесу в Україні.

Нормативно-правове регулювання виборчого процесу в Україні. Передумови прийняття Виборчого кодексу України. Основні проблеми проведення місцевих виборів. Проблема удосконалення виборчої системи з парламентських виборів з урахуванням передового європейського досвіду. Зловживання демократією в Україні під час виборчого процесу. Проблемні питання організації та проведення президентських виборів. Застосування цифрових технологій під час виборчого процесу

Тема 10. Конституційні основи реформування територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні.

Поняття, принципи та система адміністративно-територіального устрою. Адміністративно-територіальна реформа в Україні та її мета. Зміцнення правових гарантій місцевого самоврядування у світлі здійснення конституційної реформи місцевого самоврядування.

Тема 11. Актуальні питання сучасного конституційного юрисдикційного процесу в Україні.

Місце конституційної скарги в механізмі захисту прав людини в Україні. Особливості провадження у справах за конституційними скаргами в Конституційному Суді України. Порядок застосування рішень та висновків Конституційного Суду України судами загальної юрисдикції. Юридичні позиції Конституційного Суду України з питань організації та функціонування органів та посадових осіб публічної влади.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин						Кількість годин					
	Форма навчання: денна						Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі					Усього	У тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	Індивідуальна робота	Самостійна робота
1-й семестр												
Модуль 1												
Тема 1. Конституціоналізм, Конституція та конституційне право: їх взаємозв'язок та загальна характеристика	10	2	2			6	11	1			10	
Тема 2. Принципи сучасного конституційного права та процесу	10	2	2			6	10	1			9	
Тема 3. Демократія в конституційній парадигмі XXI століття	10	2	2			6	9				9	
Тема 4. Актуальні питання конституційно-правового статусу людини та громадянина	10	2	2			6	12	2			10	
Тема 5. Права людини в національному та європейському контекстах	12	4	2			6	13	2	1		10	
Модульна контрольна робота												
Модуль 2												
Тема 6. Механізм захисту та реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина на сучасному етапі розвитку української державності	14	4	2			8	13	2	1		10	
Тема 7. Європейський суд з прав	12	2	2			8	14	2	2		10	

людини в механізмі захисту прав та свобод людини													
Тема 8. Конституційно-правове регулювання лобізму	10	2	2			6	9						9
Тема 9. Актуальні проблеми удосконалення виборчого процесу в Україні	10	2	2			6	10						10
Тема 10. Конституційні основи реформування територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні	10	2	2			6	9						9
Тема 11. Актуальні питання сучасного юрисдикційного конституційного процесу в Україні	12	2	2			8	10						10
Модульна контрольна робота													
Разом	120	26	22			72	120	10	4				106

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Конституціоналізм, конституція та конституційне право: їх взаємозв'язок та загальна характеристика	2	-
2	Принципи сучасного конституційного права та процесу	2	-
3	Демократія в конституційній парадигмі XXI століття.	2	-
4	Актуальні питання конституційно-правового статусу людини та громадянина.	2	
5	Права людини в національному та європейському контекстах	2	1
6	Механізм захисту та реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина на сучасному етапі розвитку української державності.	2	1
7	Європейський суд з прав людини в механізмі захисту прав та свобод людини	2	2
8	Конституційно-правове регулювання лобізму	2	-

9	Актуальні проблеми удосконалення виборчого процесу в Україні	2	-
10	Конституційні основи реформування територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні.	2	-
11	Актуальні питання сучасного юрисдикційного конституційного процесу в Україні	2	-
Разом		22	4

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Конституціоналізм, конституція та конституційне право: їх взаємозв'язок та загальна характеристика	6	10
2	Принципи сучасного конституційного права та процесу	6	9
3	Демократія в конституційній парадигмі XXI століття.	6	9
4	Актуальні питання конституційно-правового статусу людини та громадянина.	6	10
5	Права людини в національному та європейському контекстах	6	10
6	Механізм захисту та реалізації конституційних прав і свобод людини та громадянина на сучасному етапі розвитку української державності.	8	10
7	Європейський суд з прав людини в механізмі захисту прав та свобод людини	8	10
8	Конституційно-правове регулювання лобізму	6	9
9	Актуальні проблеми удосконалення виборчого процесу в Україні	6	10
10	Конституційні основи реформування територіального устрою та місцевого самоврядування в Україні.	6	9
11	Актуальні питання сучасного юрисдикційного конституційного процесу в Україні	8	10
Разом		72	106

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Виборчий кодекс України : Закон України від 19 грудня 2019 р. № 396-ІХ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
3. Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині: Закон України від 05.2018 № 2427-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19/ed20200102>.
4. Про охорону дитинства: Закон України від 04.2001 № 2402-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.
5. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.
6. Про захист прав пацієнтів: проект Закону України № 1132 від 06.12.2007 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=30982
7. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (в ред. Закону від 13 січня 2011 р. № 2938-VI). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
8. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII (із змін.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
9. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>
10. Про комітети Верховної Ради України : Закон України від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР (в ред. Закону від 22 грудня 2005 р. № 3277-IV). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116>
11. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
12. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
13. Про органи самоорганізації населення : Закон України від 11 липня 2001 р. № 2625-III (із змін.). URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2625-14>.
14. Про особливу процедуру усунення Президента України з поста (імпичмент) : Закон України від 10 вересня 2019 р. № 39-ІХ. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39-20#Text>
15. Про політичні партії в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2365-III (із змін.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>
16. Про схвалення Концепції створення Єдиної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи Центральної виборчої комісії: постанова Центральної виборчої комісії від 29.10.2021 № 447. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0447359-21#Text>
17. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI (із змін.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17#Text>
18. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
19. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
20. Про загальну середню освіту: Закон України від 05.1999 р. № URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/651-14>.
21. Про дошкільну освіту: Закон України від 07.2001 р. № 2628-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>.
22. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
23. Про донорство крові та її компонентів Закон України від 23.06.95 р N 240/95-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/239/95-%D0%B2%D1%80>.

24. Про Національну програму інформатизації : Закон України від 04.02.1998 р. № 74/98-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>.
25. Про захист персональних даних: Закон України від 06.2010 р. № 2297-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.
26. Про державну таємницю: Закон України від 21.01.1994 р. № 3855-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>.
27. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
28. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України: Закон України від 01.1994 р. № 3857-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3857-12>.
29. Про свободу пересування та вільний вибір місця проживання в Україні: Закон України від 12.2003 р. № 1382-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1382-15>.
30. Про іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22.09.2011 р. № 3773-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>.
31. Про державну службу: Закон України від 12.2015 р. № 889-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19>.
32. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25.03.1992 р. № 2232-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12>.
33. Про альтернативну (невійськову) службу: Закон України від 12.12.1991 р. № 1975-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1975-12>.
34. Про заборону репродуктивного клонування людини: Закон України від 14.12.2004 р. № 2231-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2231-15>.
35. Про наукову і науково-технічну діяльність: Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
36. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 р. № 1550-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.
37. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 05.2015 р. № 389-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>.
38. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 р. № 5067-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.
39. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим : Закон України від 10 лютого 1998 р. № 90/98-ВР (із змін.). URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/90/98-вр>.
40. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>.
41. Про громадські об'єднання: Закон України від 03.2012 р. № 4572-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>.
42. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 05 лютого 2015 р. № 157-VIII. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>
43. Про лобіювання: Закон України від 23.02.2024 р. № 3606-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3606-20#Text>
44. Про затвердження переліку платних послуг, які надаються в державних закладах охорони здоров'я та вищих медичних закладах освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 1138 від 17.09.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1138-96-%D0%BF>.
45. Про затвердження Порядку проведення клінічних випробувань лікарських засобів та експертизи матеріалів клінічних випробувань і Типового положення про комісії з питань етики: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23.09.2009 р. № 690. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1010-09>.
46. Про затвердження Порядку вибору лікаря, який надає первинну медичну допомогу, та форми декларації про вибір лікаря, який надає первинну медичну допомогу наказ Міністерства охорони здоров'я України від 03.2018 № 503 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0347-18#n22>

47. Про свободу совісті та релігійні організації : Закон України від 23 квітня 1991 р. № 987-ХІІ (із змін.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>
48. Про затвердження Правил реєстрації місця проживання та Порядку передачі органами реєстрації інформації до Єдиного державного демографічного реєстру: постанова Кабінету Міністрів України від 02.03.016 р. № 207 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2016-%D0%BF>.
49. Про затвердження порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: наказом Міністерства охорони здоров'я від 09.09.2013 № 787 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1461-12>.
50. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: постанова Пленуму Верховного суду України від 27.02.2009 р. N 1 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09.
51. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI. URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>

Міжнародні акти

1. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину від 04.04.1997 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_334.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Конвенція про права дитини від 11.1989 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16.12.1966 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
6. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 26.01.87 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085
7. Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження: Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації від 01.06.1964р. URL: http://zakonrada.gov.ua/laws/show/990_005.
8. Етичні принципи проведення медичних досліджень за участю людей як суб'єктів дослідження: Гельсінська декларація 1964р. Всесвітньої медичної асамблеї (із змін. і допов.). URL: http://knigi-uchebniki.com/mejdunarodnoe-pravo_696/eticheskie-printsipyi-provedeniya-meditsinskih.html.
9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>
10. Європейська конвенція про захист прав людини. URL: https://www.echr.coe.int/documents/convention_eng.pdf (офіційний сайт Європейського суду з прав людини)
11. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-elimination-all-forms-discrimination-against-women>
12. Конвенція про права осіб з інвалідністю. URL: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

13. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації. URL: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-convention-elimination-all-forms-racial>
14. Європейська соціальна хартія. URL: <https://www.coe.int/en/web/european-social-charter>

Допоміжна література:

1. Gardbaum Stephen "Constitutional Democracy at the Crossroads: New Perspectives on Separation of Powers". *Harvard Law Review*. Vol. 137. No. 1. 2024. P. 33-39.
2. Grimm Dieter "The Future of Constitutionalism in the Age of Artificial Intelligence". *International Journal of Constitutional Law*. *Oxford University Press*. 2024. p. 221-223.
3. Ginsburg Tom, Huq Aziz "Democracy's Digital Challenge: Constitutional Design in the Tech Era". *Yale Law Journal*. Vol. 5, No. 3. 2024. p. 21-29.
4. Hirschl Ran "Global Constitutionalism: Comparative Perspectives on Democracy and Rights". *Cambridge University Press*. 2024. p. 331.
5. Tushnet Mark "Advanced Introduction to Comparative Constitutional Law" (2nd edition). *Edward Elgar Publishing*. 2024. p. 231.
6. Sajó András "Constitutionalism Under Stress: Global Challenges and Regional Responses". *Constitutional Law Review*. Vol. 22, No. 3. 2024. p. 33-39.
7. Rosenfeld Michel "Identity, Rights, and Constitutional Transformation". *Columbia Law Review*. Vol. 18, No. 2. 2024. p. 28-59.
8. Dixon Rosalind "Comparative Constitutional Law in the Global South". *Stanford Law Review*. Vol. 17, No. 1. 2024. p. 55-59.
9. Ackerman Bruce "Revolutionary Constitutions: Charismatic Leadership and the Rule of Law". *Princeton University Press*. 2024. p. 330.
10. Landau David "Democratic Decay and Constitutional Resilience". *American Journal of International Law*. Vol. 13. No. 5. 2024. p. 45-49.
11. Bielova M., Byelov D. Transhumanism as a legal category. *Visegrad Journal on Human Rights*. Issue 6. 2023.
12. Белов Д.М., Белова М.В., Горнило О.Т. Право людини на забуття. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. Випуск 81. Ч. 2.
13. Белов Д.М., Переш І.Є., Покорба І. Цифрові права людини: доктринальні засади. *Аналітично-порівняльне правознавство*. № 2. С. 110-116.
14. Bielova Miroslava, Byelov Dmytro. Enforcement of decisions of the Constitutional Court of Ukraine: issues of legal doctrine. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2023. Issue 2. S. 34-37.
15. Белов Д.М., Гефнер К.-С. Л. Інститут адвокатури як ключовий елемент розбудови правової держави: сучасні виклики та перспективи. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. Випуск 85. Ч. 4. 2024. С. 107-114.
16. Бугаєнко К.В. Циклічність розвитку Конституції та фактори, що на неї впливають. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. Випуск 84. Ч. 1. С. 133-138.
17. Заєць Є.Г. Перспективи і виклики для парламентаризму в умовах розвитку цифрового конституціоналізму. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. Випуск 84. Ч. 1. С. 138-142.
18. Котенджи Е.О. Порівняльний аналіз проблем реалізації свободи слова на тимчасово окупованих територіях України до та після їх анексії російською федерацією. *Науковий вісник УжНУ. Серія «Право»*. Випуск 84. Ч. 1. С. 142-149.
19. Григоренко А.С. Генеза поняття конституційної відповідальності. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 51-58.
20. Мургустова З.О. Гарантії реалізації права на охорону здоров'я та медичну допомогу. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2024. № 4. С. 58-62.

Інформаційні ресурси

1. www.president.gov.ua. – Офіційна сторінка Президента України
2. www.rada.gov.ua – Офіційна сторінка Верховної Ради України

3. www.kmu.gov.ua - Офіційна сторінка Кабінету Міністрів України
4. www.rainbow.gov.ua - Офіційна сторінка Ради національної безпеки та оборони України
5. www.ombudsman.kiev.ua – Офіційна сторінка Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
6. www.cvk.gov.ua - Офіційна сторінка Центральної виборчої комісії України
7. <http://vkksu.gov.ua/> - Офіційна сторінка Вищої кваліфікаційної комісії суддів України
8. <http://nsj.gov.ua/> - Офіційна сторінка Національної школи суддів України
9. <http://www.nau.kiev.ua/> - правові системи НаУ
10. <http://www.liga.net> – «Ліга»
11. <http://www.razumkov.org.ua> - Центр Разумкова
12. <http://www.nbu.gov.ua/node/2116> - Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Бисага Ю.М. _____
_____

(підпис) (Булеца С.Б.)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Бисага Ю.М. _____
_____

(підпис) (Булеца С.Б.)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Бисага Ю.М. _____
_____

(підпис) (Булеца С.Б.)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібне підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Булеца С.Б. _____
_____

(підпис) (Булеца С.Б.)